

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

РОЗВАДОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи студентів
першого курсу заочної форми навчання (ч.1)

Освітньо-професійна програма «Право»
Спеціалізація 081 Право
Галузь знань 08 Право

УДК 342.536.1

Р 64

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (протокол № 2 від 27.09 . 2024 року

Рецензенти:

Сворак С. Д. доктор юридичних наук, професор, кафедри навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Кернякевич-Танасійчук Ю. В., доктор юридичних наук, професор кафедри судочинства навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Розвадовський В. І. Конституційне право України. Методичні вказівки для студентів 1 курсу щодо самостійної роботи (*заочної форми навчання*) Володимир Іванович Розвадовський. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2024 – 34 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника і призначені для самостійної роботи студентів заочної форми навчання із курсу «Конституційне право України». У методичних вказівках коротко охарактеризовані теми, що виносяться студентам на самостійне вивчення, термінологічний словник. Окрім того визначені найважливіші питання для опанування та обговорення, тести та реферати. Методичні вказівки містять також завдання для контролю самостійної роботи студентів денної форми навчання, які є обов'язковими до виконання. До кожної теми поданий перелік нормативних актів та літератури.

©Розвадовський В.І., 2024рік

© Прикарпатський національний університет ім.. Василя Стефаника, 2024

Вступ .

Конституційне право України - одна з профілюючих галузей права та єдина в правовій системі України фундаментальна галузь. Це проявляється в тому, що конституційні приписи повинні регулювати та охороняти важливі суспільні відносини, встановлювати при цьому належність публічної влади, її організацію та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина.

Для глибшого вивчення та засвоєння знань з програми робочої навчальної дисципліни «Конституційне право України» застосовується така форма навчального процесу, як самостійна робота студентів.

Самостійна робота – це форма навчання, при якій студент засвоює необхідні знання, оволодіває вміннями і навичками, навчається планомірно, систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності. Її відмінність від інших форм навчання в тому, що вона передбачає здатність студента самому організувати свою діяльність у відповідності до поставлених завдань.

Застосовуючи самостійну форму навчального процесу навчальної дисципліни конституційне право України у студента формуються такі важливі ознаки, як:

- самостійний характер роботи студента за матеріалом;
- різноманіття форм діяльності студентів у процесі пошуку найбільш вагомих і поглиблених знань при вивченні предмету;
- самостійна робота формує у майбутнього спеціаліста відповідну мотивацію та навички самоосвіти, які будуть його супроводжувати все життя. Адже освіта не закінчується з одержанням диплома, людина, яка не займається самоосвітою, безнадійно відстає від інших колег у фаховому, політичному та культурному аспектах життя;
- самостійна робота визначає рівень засвоєння студентом знань на лекціях, семінарських та практичних заняттях.

Саме в процесі самостійного опрацювання матеріалу студент бачить ті прогалини в знаннях, які йому слід ліквідувати першочергово, тому, що в іншому разі вони можуть стати серйозною перешкодою до опанування певної теми та всього матеріалу в цілому.

При розробці методичних рекомендацій для самостійної роботи студентів було за основу взято два модуля програми робочої навчальної дисципліни конституційне право України, а саме план самостійної та індивідуальної роботи студента, враховано специфіку питань по чотирьох змістовим модулям, а також по кожній темі окремо. Дані короткі роз'яснення стосовно поставлених питань, а також запитання для самоконтролю. Після розгляду тем самос-

тійної роботи студентам рекомендуються індивідуальні завдання для перевірки матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання.

Самостійна та індивідуальна робота студента, оцінювання самостійної роботи студентів проходить методом накопичування балів за виконану самостійну роботу протягом навчального періоду.

Студенти повинні знати і орієнтуватися, що таке самостійна робота і які важливі положення можна виділити знаючи структуру і зміст самостійної роботи студента а саме:

самостійна робота студента є важливим чинником творчої, наукової активності студентської молоді;

самостійна робота вимагає системності і послідовності у виконанні поставлених на лекціях, семінарських і практичних заняттях завдань;

самостійна робота є ефективним засобом розвитку пізнавальних здібностей студента, тоді коли вона координується, контролюється і спрямовується викладачем.

За результатами вивчення курсу конституційного права України студенти повинні **знати:**

- поняття, предмет і методи конституційного права;
- систему і функції конституційного права;
- джерела конституційного права;
- основні засади конституційного ладу України;
- конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина;
- основні форми народовладдя;
- органи державної влади, їх статус та порядок діяльності;
- територіальний устрій України;
- систему місцевого самоврядування в Україні та інші конституційні інститути.

Опанувавши навчальну дисципліну студенти повинні

вміти:

- аналізувати положення Конституції України;
- тлумачити конституційне законодавство;
- характеризувати конституційно-правові інститути;
- застосовувати одержані знання на практиці.
- обґрунтовувати підстави і порядок реалізації громадянами передбачених Конституцією України прав і свобод.

- давати усні та письмові пояснення з питань конституційного права;

Модуль 1.

Змістовний модуль 1 "Основні положення".

Тема 1 (1-2) Конституційне право України - провідна галузь національного права та наука і навчальна дисципліна.

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні теми необхідно звернути увагу на визначення предмета конституційного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни. Тому вивчення цієї теми слід почати з поняття терміна "конституційне право", його відміни від "державного права". Потрібно визначити предмет галузі, структуру предмета галузі, а також визначити провідне місце галузі конституційного права серед інших галузей права.

Необхідно розкрити поняття науки конституційного права, метод науки та навести класифікацію функцій науки конституційного права.

Крім того, визначаючи політико-правові цінності в науці конституційного права, необхідно приділити увагу основним методам науки конституційного права.

Для чіткого уявлення про вітчизняну науку конституційного права слід розглянути основні джерела науки конституційного права, до яких відносяться праці вітчизняних і зарубіжних вчених, що безпосередньо або опосередковано стосуються проблем, пов'язаних з предметом науки конституційного права, а також правові акти як чинні, так і ті, що втратили чинність, що містять конституційно-правові норми.

Термінологічний словник.

Конституційне право України - це провідна галузь національного права України, що являє собою сукупність правових норм, які регулюють основні відносини владарювання у суспільстві (відносини народовладдя), встановлюючи при цьому належність публічної влади (державної влади та місцевого самоврядування), її організацію та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина.

Конституційне право України як навчальна дисципліна-система знань, отриманих наукою конституційного права та практикою його створення і реалізації.

Наука конституційного права - це галузева юридична наука, яка становить собою цілісну систему знань, висновків та ідей щодо основ повноважень народу, правового статусу людини і громадянина, організації та діяльності органів державної влади, засад місцевого самоврядування тощо.

Предмет галузі конституційного права України - особливе коло суспільних відносин, які виникають у різних сферах життєдіяльності суспільства у зв'язку з організацією та здійсненням публічної влади.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Предмет конституційного права як галузі законодавства, науки та навчальної дисципліни.
2. Методи правового регулювання в конституційному праві.
3. Функції науки конституційного права України.
4. Місце конституційного права України в системі національного права.
5. Класифікація і коротка характеристика функцій конституційного права.
6. Що собою становлять загальнолюдські, політико-правові цінності в науці конституційного права?
7. Види джерел науки конституційного права.
8. Які праці вітчизняних або зарубіжних вчених безпосередньо чи опосередковано стосуються проблем, пов'язаних з предметом науки конституційного права?
9. Назвати політичні рограмми з поставленим завданням (рограмм) по конституційному будівництву в Україні.
10. В чому полягає універсальність методу конституційного регулювання?

Тести.

1. Конституційне право - це:

- а) принцип права;
- б) галузь права;
- в) теорія права.

2. Наука конституційного права вивчає:

- а) конституційно-правові норми та практику їх реалізації;
- б) матеріальний стан громадянина;
- в) лише практику реалізації конституційно-правових норм.

Завдання.

1. Навести приклади законодавчих актів України, що регламентують конституційні відносини.
2. Визначити відомі чинні правові акти, прийняті за останні два роки в Україні, які містять конституційно-правові норми.

Теми рефератів

1. Загальнолюдські політико-правові цінності в науці конституційного права.
2. Основні напрямки в теорії конституційного права (критичний аналіз).
3. Джерела науки конституційного права України.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
6. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України //

- Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.
 8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське видво, 1999.- 247 с.
 9. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.
 - 10.Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
 - 11.Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
 - 12.Тодика Ю.Н. Основи конституційного строя України. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.
 - 13.Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.
 - 14.Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8
 - 15.Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
 - 16.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
 - 17.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
 - 18.Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.
 - 19.Конституційне право України. Підручник. /За заг. ред. Т. М. Слінько/ Харків «Право». 2020. – 592
 - 20.Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с

Тема 2(3) Джерела конституційного права: поняття, ознаки, види.

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні вказаної теми необхідно мати на увазі, що при визначенні конституційних норм необхідно зазначити їх особливості та відміну від інших норм права. Потрібно розкрити структуру норми конституційного права.

Говорячи про конституційно-правові норми, треба дати визначення конституційним інститутам, приділити увагу закономірностям їх формування та розвитку в умовах правової реформи та державних перетворень в країні.

Крім того, характеризуючи норми конституційного права, необхідно розкрити питання, пов'язані з роллю джерел конституційного права, їх поняття, класифікувати за видами.

При вивченні конституційних норм потрібно визначити систему та систематизацію конституційного права.

Термінологічний словник.

Інститут конституційного права - сукупність норм конституційного права, які регулюють певне коло однорідних, однопорядкових суспільних відносин і утворюють однорідну групу та відзначаються певною автономією, об'єднуються на основі певних принципів і методів, відзначаються відносною самостійністю правового регулювання.

Закон - це, як правило, нормативно-правовий акт, що приймається органом законодавчої влади (Верховною Радою України) або безпосередньо народом України (на всеукраїнському референдумі) з дотриманням вимог законодавчої процедури, який має вищу (по відношенню до всіх інших нормативно-правових актів) юридичну силу та регулює найбільш важливі суспільні відносини переважно загального характеру.

Конституційно-правові норми - встановлені чи санкціоновані державою правила, які відзначають поведінку учасників конституційно-правових відносин.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття та особливості конституційної норми.
2. Класифікація норм конституційного права.
3. Структура конституційної норми.
4. Система конституційного права України.
5. Інститут конституційного права: поняття, види.
6. Поняття та види джерел конституційного права.
7. Зміст джерела конституційного права.
8. Юридична природа джерел конституційного права.
9. Створення та прийняття конституційно-правових актів.
10. Система конституційного права.
11. Систематизація конституційного права.

Тести.

1. Джерелом конституційного права України не можуть бути:
 - а) нормативні акти Президента України;
 - б) правила внутрішнього трудового розпорядку підприємств;
 - в) Регламент Верховної Ради України.
2. Конституційно-правова норма - це:
 - а) загальнообов'язкове правило поведінки;
 - б) особливий вид юридичної відповідальності;

в) провідна галузь національного права.

Завдання.

1. Назвати офіційні друковані видання нормативно-правових актів: законів України, актів Президента України, постанов Уряду України, актів Конституційного Суду України, рішень місцевих рад.
2. Навести приклади конституційних інститутів в Україні.

Теми рефератів.

1. Закон як джерело конституційного права.
2. Проблема конституційних законів.
3. Нормативно-правові акти виконавчої влади як джерела конституційного права.
4. Акти Конституційного Суду України як джерела конституційного права.
5. Нормативно-правові укази Президента України як джерела конституційного права.
6. Акти всеукраїнського референдуму як джерела конституційного права.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
6. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення

змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.

8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське видво, 1999.- 247 с.
9. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.
- 10.Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
- 11.Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
- 12.Тодыка Ю.Н. Основи конституционного строя Украины. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.
- 13.Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.
- 14.Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8
- 15.Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
- 16.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
- 17.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
- 18.Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.
- 19.Конституційне право України. Підручник. /За заг. ред. Т. М. Слінько/ Харків «Право». 2020. – 592
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с
- 21.Конституційне право України: Посібник для підготовки до іспитів. Т.М.Слінько, І.І.Дахова, Л.К.Байрачна - Харків «Право» 2024 - 372

Тема 3(4) Конституційно-правові відносини та конституційно-правова відповідальність.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Конституційно-правові відносини в Україні визначені нормами суспільно-політичних відносин, які виникають змінюються або припиняються в наслідок поведінки відповідних суб'єктів.

Тому вивчення цієї теми слід розпочати із змісту поняття та видів конституційно-правових відносин. Слід зосередити увагу на засвоєнні суб'єктів конституційно-правових відносин та об'єктів конституційно-правових відносин. Немаловажних питанням даної теми є юридичні факти в конституційному праві. Важливо засвоїти основні критерії класифікації конституційних юридичних фактів. Крім того при самостійному вивченні питання конституційно-правової відповідальності варто зосередити увагу на суб'єктах цих відносин та їх статус.

Самостійна робота для вивчення теми.

Питання для обговорення.

- 1) Поняття і види конституційно-правових відносин.
- 2) Структура конституційно-правових відносин.
- 3) Юридичні факти в Конституційному праві.
- 4) Особливості Конституційно-правової відповідальності.
- 5) Охарактеризуйте склад конституційно-правових відносин.
- 6) Які ви знаєте суб'єкти конституційно-правових відносин?
- 7) Назвіть і класифікуйте основні об'єкти конституційно-правових відносин.
- 8) Запропонуйте власне визначення конституційної правосуб'єктності та охарактеризуйте її основні складові.
- 9) Як конституційно-правові відносини узгоджуються з іншими публічно-правовими відносинами?

Завдання.

1. Законспектуйте статті Конституції України в яких називаються суб'єкти конституційно-правових відносин.

2. Законспектуйте статті Конституції України які встановлюють конституційно-правову відповідальність.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
6. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.
8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське видво, 1999.- 247 с.
9. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.
- 10.Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
- 11.Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
- 12.Тодыка Ю.Н. Основи конституционного строя Украины. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.
- 13.Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.
- 14.Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8

- 15.Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
- 16.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
- 17.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
- 18.Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.
- 19.Конституційне право України. Підручник. /За заг. ред. Т. М. Слінько/ Харків «Право». 2020. – 592
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с
- 21.Конституційне право України: Посібник для підготовки до іспитів. Т.М.Слінько, І.І.Дахова, Л.К.Байрачна - Харків «Право» 2024 - 372

Тема 4(5) Конституція - Основний закон держави.

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні цієї теми потрібно зазначити, що Конституція України як правовий акт має найвищу юридичну силу в державі.

Необхідно розглянути основні етапи розвитку світового та вітчизняного конституціоналізму. При цьому потрібно визначити послідовність розвитку конституційного процесу в Україні.

При вивченні особливості механізму дії конституції потрібно зауважити на тому, що він полягає саме в перетворенні, втіленні конституційних норм у фактичній діяльності організацій, органів, посадових осіб і громадян.

Розкриваючи склад Конституції України, перш за все необхідно приділити увагу основним структурним частинам конституції

Для чіткого уявлення про конституційну реформу в Україні слід приділити увагу становленню Конституції України, визначити основні етапи новітнього конституційного процесу в Україні.

Термінологічний словник

Преамбула Конституції України - типова декларація з притаманними їй цілями та завданнями, що розкриває історичні шляхи становлення і розвитку Конституції, проголошення конституційних ідеалів. Преамбула - правовий акт безпосередньої дії, який не є типовою правовою нормою.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Історичний розвиток конституційних ідей та інститутів.
2. Конституційні традиції та акти Росії і України дореволюційного періоду (до жовтня 1917 року).
3. Універсали Української Центральної Ради та Конституції УНР (1918 року).
4. Конституція СРСР 1977 року та Конституція Української РСР 1978 року: основні риси і особливості.
5. Основні етапи новітнього конституційного процесу в Україні.
6. Юридичні властивості діючої Конституції України.
7. Функції Конституції України.
8. Принципи Конституції України.
9. Структура та загальна характеристика Конституції України.
10. Механізм дії Конституції України.
11. Форми реалізації Конституції України.
12. Порядок внесення змін до Конституції України.
13. перехідні положення Конституції України.
14. Преамбула Конституції України як носій дескриптивної (описової) інформації.

15. Значення конституційної реформи в Україні.
16. Скільки Конституцій було прийнято в Україні за радянської доби?
17. В чому полягає проблема конституційного закону ?

Тести.

1. Декларацію про державний суверенітет України прийнято:
 - а) 16 липня 1990 року;
 - б) 24 серпня 1991 року;
 - в) 22 січня 1918 року.
2. Основними функціями Конституції України є:
 - а) юридична, ідеологічна;
 - б) юридична, ідеологічна, політична;
 - в) політична, естетична.

Завдання.

1. Навести приклади процесуальних норм в Конституції України.
2. Навести статті Конституції України, в яких закріплено її політична функція.

Теми рефератів.

1. Конституція Російської РФСР 1918 року та Конституція Української РСР 1919 року: коротка характеристика.
2. Перша Конституція СРСР: проблема конституційного наступництва та особливості структури.
3. Конституція СРСР 1936 року: загально-правова характеристика, структура, механізм дії, ефективність.
4. Концепція нової Конституції України (1991 року), проекти Конституцій України 1993 і 1996 років.

5. Конституційний договір між Верховною Радою України і Президентом України (1995 року): правова природа та конституційне значення.
6. Конституція України (1996 року): загальна характеристика і структура.
7. Основні етапи розвитку вітчизняного конституційного будівництва.
8. Поділ державної влади в Україні за Конституцією України.
9. Сучасний етап конституційної реформи в Україні.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
6. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.
8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське видво, 1999.- 247 с.
9. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.
- 10.Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
- 11.Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
- 12.Тодыка Ю.Н. Основи конституционного строя Украины. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.

13. Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.
14. Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8
15. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
16. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
17. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
18. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.
19. Конституційне право України. Підручник. /За заг. ред. Т. М. Слінько/ Харків «Право». 2020. – 592
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с
21. Конституційне право України: Посібник для підготовки до іспитів. Т.М.Слінько, І.І.Дахова, Л.К.Байрачна - Харків «Право» 2024 - 372

Змістовний модуль 2»Загальні засади державного та суспільного ладу України»

Тема5(6) Основи конституційного ладу України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Вивчаючи дану тему, особливу увагу студентам слід приділити поняттю конституційний лад України, визначити при цьому його зміст.

Необхідно розкрити поняття громадянське суспільство і правова держава з погляду конституційної науки, розглянути структуру та інститути громадянського суспільства.

Варто звернути увагу на роль, місце та основні функції держави в системі конституційного ладу. Зазначити ознаки демократичної правової держави та її співвідношення з громадянським суспільством.

Для чіткого уявлення про сучасний стан конституційного ладу слід приділити увагу сучасному етапу формування громадянського суспільства та правової держави в Україні.

Термінологічний словник.

Громадянське суспільство - соціальна система (суспільство), елементи якої (фізичні та юридичні особи) пов'язані між собою наявністю спільного інтересу, функціонують на основах рівності та автономності та не мають над собою ніякого іншого авторитету, крім власної волі.

Конституційний лад - такий стан (або порядок) суспільних відносин, врегульованих конституційно-правовими нормами, що характеризує державу як конституційну, забезпечує підпорядкованість держави праву, сприяє закріпленню в суспільній практиці і правосвідомості справедливих, гуманних і правових взаємозв'язків між людиною, громадянським суспільством і державою.

Правова держава - демократична держава, де забезпечується верховенство закону, послідовно проводиться принцип розподілу влад та визнаються і гарантуються права і свободи кожної людини.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття конституційного ладу.
2. Зміст конституційного ладу.
3. На чому ґрунтується конституційний лад в Україні?
4. Поняття і сутність суспільного ладу як складової конституційного ладу України.

5. Основні принципи суспільного ладу.
6. Поняття громадянського суспільства.
7. Структура та принципи самоорганізації громадянського суспільства.
8. Основні інститути громадянського суспільства та засоби забезпечення функціонування громадянського суспільства.
9. Поняття та ознаки правової демократичної держави.
10. Роль та основні функції держави в системі конституційного ладу.
11. Проблема співвідношення громадянського суспільства та правової держави.
12. Політичні партії: порядок створення, роль у житті громадянського суспільства.
13. Громадські організації: поняття та види.
14. Роль трудових колективів в процесі формування та функціонування громадянського суспільства.
15. Перед ким повинна відповідати правова держава за свою діяльність?

Тести.

1. Що визнається в Україні найвищою соціальною цінністю:
 - а) людина, її життя та здоров'я;
 - б) відсутність цензури;
 - в) матеріальна стабільність населення?
2. Визначити суб'єктів громадянського суспільства:
 - а) держава, недержавні організації та установи, громадяни;
 - б) силові структурні формування;
 - в) іноземці, дипломатичні представництва іноземних держав.

Завдання.

1. Визначити ознаки, які властиві демократичній правовій державі.

2. Навести приклади діяльності Української держави на сучасному етапі, з формування громадянського суспільства в Україні.

Теми рефератів

1. Система суспільного ладу України.

2. Сучасний етап формування громадянського суспільства та правової держави в Україні.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
6. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.
8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське видво, 1999.- 247 с.
9. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.
- 10.Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
- 11.Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
- 12.Тодыка Ю.Н. Основи конституционного строя Украины. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.

13. Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.
14. Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8
15. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
16. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
17. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
18. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.
19. Конституційне право України. Підручник. /За заг. ред. Т. М. Слінько/ Харків «Право». 2020. – 592
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с
21. Конституційне право України: Посібник для підготовки до іспитів. Т.М.Слінько, І.І.Дахова, Л.К.Байрачна - Харків «Право» 2024 - 372

Тема 6 (7) Загальні засади конституційного конституційного статусу людини і громадянина..

Методичні вказівки до вивчення теми.

Розглядаючи питання запропонованих тем, перш за все потрібно розкрити поняття людини, особистості та громадянина у сучасному конституціоналізмі, визначити понятійні засоби, які визначають конституційний статус особистості в Україні.

Необхідно зрозуміти принципи правового статусу та охарактеризувати види громадянських станів особистості в Україні, при цьому приділити увагу законодавчій регламентації громадянства за діючим вітчизняним законодавством.

При вивченні правового статусу іноземних громадян слід мати на увазі, що в Україні чинним законодавством достатньо врегульовано положення іноземних громадян, їх права та обов'язки, порядок набуття громадянства, а також варто визначити статус осіб без громадянства, умови та порядок надання статусу біженця в Україні за діючим законодавством.

Велику увагу в Конституції України приділено правам людини і громадянина, тому вивчаючи ці питання необхідно дати поняття, розкрити юридичну природу та класифікувати конституційні права, свободи, законні інтереси та обов'язки громадян в Україні. При цьому приділити увагу співвідношенню особистих та індивідуальних прав громадян.

Важливим елементом питання, що стосується прав людини і громадянина, є гарантії здійснення та забезпечення їх дотримання в Українській державі.

Крім того, слід розкрити питання співвідношення міжнародно-правових стандартів з правового статусу людини і громадянина та національного конституційного права, їх імплементації в норми вітчизняного права.

Термінологічний словник.

Громадянство України - правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках.

Громадянин України - особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України.

Іноземець - особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Особа без громадянства - особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Правовий статус особистості: поняття, принципи та види.
2. Поняття та принципи правового статусу людини і громадянина.
3. Правова регламентація громадянських станів особи. Види громадянських станів.
4. Громадянство: поняття та конституційна природа.
5. Принципи громадянства України.
6. Правовий статус та режими проживання іноземців.
7. Особи без громадянства: поняття та особливості правового положення. Проблема полігромадянства.
8. Особливості правового статусу біженців. Права та обов'язки біженців. Проблема вимушених переселенців.
9. Повноваження органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України.
10. Умови прийняття громадянства.
11. Припинення громадянства України.
12. Які основні види прав і свобод людини і громадянина, визначені Конституцією України?
13. Поняття, юридична природа та класифікація конституційних прав, свобод та обов'язків громадян. Співвідношення індивідуальних та колективних прав громадян.
14. Громадянські права і свободи людини: загальна характеристика.
15. Політичні права і свободи громадян України.
16. Економічні права й свободи людини і громадянина.
17. Соціальні та культурні (духовні) права й свободи людини і громадянина.
18. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
19. Завдання органів виконавчої та судової влади, контрольно - наглядових, правоохоронних органів, об'єднань громадян в забезпеченні правового захисту людини.
20. Гарантії здійснення прав, свобод та обов'язків громадян.

21. Система правових засобів (механізм) реалізації прав та свобод людини і громадянина.
22. Завдання органів виконавчої та судової влади, контрольно - наглядових, правоохоронних органів, об'єднань громадян в забезпеченні правового захисту людини.
23. Чи гарантує Україна комплекс загальнолюдських прав та свобод особам, що не мають громадянства України, але перебувають на її території?

Тести.

1. Згідно Конституції України громадяни України:

- а) мають рівні конституційні права та свободи;
- б) рівні перед законом;
- в) відповіді а) та б) разом.

Громадянин України може бути державою примусово позбавлений громадянства:

- а) за здійснення державної зради;
- б) за скоєння тяжкого злочину;
- в) не може бути примусово позбавлений громадянства.

2. Хто здійснює парламентський контроль за дотриманням прав і свобод людей і громадян в Україні :

- а) Голова Верховної Ради України або його заступники;
- б) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- в) відповіді а) та б) разом?

Завдання

1. Визначити підстави визнання особи без громадянства.
2. Навести приклади підстав набуття громадянства України.
3. В яких випадках дитина визнається громадянином України?
4. В яких випадках не дозволяється вихід з громадянства України?

Теми рефератів.

1. Людина, особа, громадянин в сучасному конституціоналізмі.
2. Міжнародно-правові стандарти та конституційне законодавство про правовий статус людини та громадянина.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
6. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.
8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське видво, 1999.- 247 с.
9. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.
- 10.Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
- 11.Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
- 12.Тодыка Ю.Н. Основи конституционного строя Украины. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.
- 13.Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.

- 14.Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8
- 15.Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
- 16.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
- 17.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
- 18.Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.
- 19.Конституційне право України. Підручник. /За заг. ред. Т. М. Слінько/ Харків «Право». 2020. – 592
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с
- 21.Конституційне право України: Посібник для підготовки до іспитів. Т.М.Слінько, І.І.Дахова, Л.К.Байрачна - Харків «Право» 2024 - 372

Тема 7(8) Конституційно-правові основи виборів і референдумів в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні даної теми варто приділити увагу порядку формування та конституційно-правовим засадам організації державних органів і органів місцевого самоврядування в Україні, про статус яких мова йшла при вивченні попередніх тем.

Дана тема передбачає детальне вивчення виборчої системи і виборчого права в Україні, правового регулювання, організації підготовки та проведення виборів

Президента України, депутатів Верховної Ради України, Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів.

Для чіткого уявлення про конституційні гарантії народних обранців в Україні слід приділити увагу нормативному регулюванню статусу депутатів, обраних як до Верховної Ради України, так і до місцевих рад різних рівнів.

Вивчаючи суть та зміст інституту референдумів в Україні слід звернути увагу на ролі всеукраїнського референдуму у становленні України як суверенної та незалежної держави. Добре засвоєти стан і перспективи референдного законодавства України.

Термінологічний словник.

Вибори в Україні - передбачена Конституцією та законами України форма прямого народовладдя, яка є волевиявленням народу шляхом таємного голосування, щодо формування конституційного якісного і кількісного складу представницьких органів державної влади й органів місцевого самоврядування в Україні та обрання Президента України.

Виборчий процес - це система врегулювання Конституцією та законами України основних послідовних процесуальних стадій (етапів) організації та проведення виборів в Україні.

Референдний процес - це система визначених Конституцією та законами України взаємозумовлених і послідовних сталій реалізації конституційного права громадян на референдум, які передбачають ініціювання та призначення (оголошення), організацію проведення, голосування та встановлення результатів всеукраїнського та місцевого референдумів.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття виборчого права та виборчої системи в Україні.
2. Правове регулювання та порядок формування представницьких органів держави та органів місцевого самоврядування.
3. Способи формування державних органів та органів місцевого самоврядування.

- 4.Виборчий процес: поняття, стадії, принципи.
5. Стадії виборчого процесу: загальна характеристика.
6. Призначення виборів як перша стадія виборчого процесу.
7. Система виборчих органів в Україні: порядок утворення, повноваження.
8. Утворення виборчих округів та виборчих дільниць.
9. Складання списків виборців.
10. Висування і реєстрація кандидатів.
11. Передвиборна агітація: поняття, основні принципи.
12. Порядок проведення голосування, підрахунку голосів та оприлюднення результатів голосування.
13. Які виборчі системи розрізняють в Україні за порядком визначення результатів ?
14. Яку роль всеукраїнський референдум відіграв у становленні України як скверенної та незалежної держави?
15. Що слід розуміти під предметом референдуму?
16. Референдний процес в Україні та його стадії.

Тести.

1. На який строк обирається Президент України:
 - а) 5 років;
 - б) 4 роки;
 - в) 7 років.
2. Коли припиняється передвиборна агітація :
 - а) о 24 годині останньої п'ятниці перед днем виборів;
 - б) за 12 годин до часу відкриття виборчих дільниць;
 - в) з моменту відкриття виборчих дільниць в день голосування.

Завдання.

1. Визначити мінімальний та максимально дозволений розміри виборчих фондів кандидатів на посаду Президента України за чиним законодавством.
2. Навести приклади підстав дострокового припинення повноважень депутатів Верховної Ради України.
3. Охарактеризуйте основні види юридичної відповідальності за порушення виборчого та референдного законодавства.

Теми рефератів.

1. Відповідальність за порушення виборчого законодавства України.
2. Виборча система в Україні після конституційної реформи 2010 року.
3. Стан та перспективи розвитку референдного законодавства України у 21 столітті.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
4. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24.08.1991 № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
5. Декларація прав національностей України від 1.11.1991 № 1771-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
6. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.
8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське видво, 1999.- 247 с.
9. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.

- 10.Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
- 11.Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
- 12.Тодыка Ю.Н. Основи конституционного строя Украины. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.
- 13.Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.
- 14.Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8
- 15.Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
- 16.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
- 17.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
- 18.Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.
- 19.Конституційне право України. Підручник. /За заг. ред. Т. М. Слінько/ Харків «Право». 2020. – 592
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с
- 21.Конституційне право України: Посібник для підготовки до іспитів. Т.М.Слінько, І.І.Дахова, Л.К.Байрачна - Харків «Право» 2024 - 372

Питання для самоконтролю.

1. Поняття, предмет конституційного права України як галузі права.
2. Метод конституційно-правового регулювання.
3. Система конституційного права України.
4. Конституційно-правові норми: поняття, особливості, види.

5. Конституційно-правові відносини: поняття, особливості, види.
6. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
7. Об'єкти конституційно-правових відносин.
8. Джерела конституційного права України як галузі права.
9. Конституційне право України як наука та навчальна дисципліна.
10. Поняття Конституції як Основного Закону суспільства і держави.
11. Юридичні властивості конституцій.
12. Класифікація конституцій.
13. Функції конституцій.
14. Загальна характеристика чинної Конституції України.
15. Порядок прийняття Конституції України, внесення в неї змін та доповнень.
16. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі.
17. Поняття конституційного ладу та його співвідношення із суспільним ладом.
18. Поняття та ознаки засад конституційного ладу України.
19. Система принципів, що складають засади конституційного ладу України.
20. Конституційні принципи народного та державного суверенітету, їх зміст та співвідношення.
21. Україна як демократична, правова, соціальна держава.
22. Конституційний принцип поділу влади: його зміст та реалізація в Україні.
23. Конституційний принцип найвищої соціальної цінності людини: його зміст та значення для розбудови України як правової, демократичної держави.
24. Конституційний принцип політичного, економічного та ідеологічного плюралізму в Україні.
25. Конституційні принципи верховенства права і законності: поняття і співвідношення між ними.
26. Конституційно-правове регулювання державних символів України.
27. Конституційно-правова відповідальність: поняття, особливості, види.
28. Поняття і принципи громадянства в Україні.
29. Категорії осіб, які є громадянами України.
30. Набуття громадянства України.
31. Припинення громадянства України.
32. Органи, які беруть участь у вирішенні питань громадянства та їх компетенція.
33. Поняття засад правового статусу особи та його елементи.
34. Конституційні принципи правового статусу особи в Україні.
35. Поняття і найважливіші властивості основних прав і свобод громадян України. Їх класифікація.
36. Громадянські (особисті) права громадян України: поняття та види.
37. Політичні права громадян України: поняття та види.
38. Економічні й соціальні права громадян України: поняття та види.
39. Культурні й екологічні права громадян України: поняття та види.
40. Механізм реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття та структура.
41. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття і

види.

42. Конституційні обов'язки громадян України: поняття, ознаки, види.
43. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.
44. Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
45. Конституційні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без громадянства в Україні.
46. Конституційно-правовий статус біженців в Україні.
47. Громадські об'єднання в Україні: поняття, ознаки, види, принципи діяльності.
48. Порядок утворення і припинення діяльності громадських об'єднань.
49. Конституційно-правовий статус політичних партій в Україні.
50. Конституційно-правовий статус громадських організацій в Україні.
51. Конституційно-правовий статус релігійних організацій в Україні.
52. Поняття, види і предмет референдумів в Україні.
53. Порядок підготовки, проведення референдуму, а також визначення його результатів.
54. Поняття виборів та виборчого права.
55. Виборче законодавство та виборчі системи в Україні.
56. Конституційні принципи виборчого права в Україні.
57. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.
58. Конституційно-правовий статус виборчих комісій в Україні.
59. Порядок виборів народних депутатів України.
60. Порядок виборів Президента України.
61. Порядок виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.
62. Порядок виборів депутатів місцевих рад.
63. Порядок виборів сільських, селищних, міських голів.
64. Конституційна форма правління в Україні.